

Írók a Tisza táján

Tóth Béla

— Elütöttem az ötven évet. Sójaj nélkül mondja, a tényt közli csak. Kortyol egyet a kávéjából.

— Többet kellene dolgoznom.

— Egy nap csak huszonnégy óra. Néha rettentően kevés...

— Az írás ideje az éjszaka meg a hajnal.

— Akkor?

Egy pillanatra elkalandozik a tekintete. Az ablakból a szökőkútra látni meg a Tiszára.

— Sok a dolgom. A harcom is. Százig való ügyekben. És én nem mondhatom, hogy nincs értelme, mert nem is tudnám azt mondani. Nem lenne igaz.

— Kiért, miért harcolsz?

— Emberekért és ügyekért, jókért. Itt a könyvtárban rengeteg emberre kell odafigyelnem, ad munkát a titkárság is az írócsoportban.

— Népi kollégista voltál. Mit őrzöl abból az időből? A tuskodásaidról beszéltél, azért kérdelem.

— A jövő tisztábban volt feltevé előtünk; szebbre készültünk. De az arányhidacska ott volt mindegyikünk előtt. Aki nem curikkolt meg, elért odáig, ameddig ereje-tehetsége futotta. Néhányunk hőkölését látva — néha én is félek, úgy önmagam előtt csak, hogy nehogy bennem is eltörjön valami.

— Vannak válságaid?

— Úgy két évente.

— Nehezen lábalsz ki belőlük?

— Nem is tudom. Sokat olvasok olyankor. A régi írók is megküzdöttek a kételyeikkel.

Hogyan csinálták? Az ember élete alapján egy séma szerint megy végbe; megszületik, felnő, meghal. Fölöttem is beborul sokszor, de aztán pontosan úgy, ahogy gyerekkorunk kaleidoszkópjaiban, újból összeáll minden értelmes képpé.

— Mire gondolsz, ha a neved után kimondják: író.

— Ami'e minden szegedi. Ebben a városban a nemzet szolgáló mestereinek tartották magukat az írók.

— Hosszú volt-e az utad máig, amikor már te is elmondható ugyanazt?

— Én az elvont fogalmakkal csak igen későn kötöttem barátságot. Amikor bekerültem a nagyfülű világból, s azt hallottam: társadalom, az nekem csak egy szó volt, minden különösebb tartalom nélkül; arról pedig, hogy kvantumelmélet, fogalmam sem volt. Nekem csak a fogható, az érzékelhető dolgok voltak a valóság. Innen pedig hosszú az út az íróságig, de szép is, mert az ember a világ megismerését mindig éhezzi. Az én utam azt is megadta nekem, hogy el ne tévedjek, mindig tudjam azt is, amit nem tudok. Sokszor elgondolkodom; szegény ember vagyok, nincsen nekem, csak egy biciklim, de a világból annyi az enyém, amennyit megismertem; ha ennek a megismerésnek a vágya egyszer elaludna bennem, akkor lennék igazából szegény.

— Az imént Szegedről beszélünk. Mit jelent neked ez a város?

Ez múltjában-jelenében nagyrészt még felfedezetlen város. Készülök egy Szeged könyvre; amolyan Tóth Béla-s esszé lenne. Az ősködtől máig. Úgy írnám meg, hogy az legyen benne, ahogy én látom Dózsa Györgyöt vagy Juhász Gyulát. Mert róluk már írtak sokan és sokat, de én mást tudok róluk.

— Szegedi író vagy, szegedi vagy-e?

— Nem itt születtem, de az őseim szegediek voltak. 1847-ben költöztek ki a városból. Dohánykertészek voltak. Én felnőttkoromban láttam meg először a várost, de mindent tudtam róla, mert az ősek mindent megőriztek magukban, és mindig meséltek nekem a városról.

— Készülő könyved első mondata: „Apai nagyapámat eszem csöpörödése óta pajtasomnak tudtam.”

— Az előbbiekről jutott eszedbe. Így is igaz.

— Nagyon fontos lehet az emléke...

— Az is. Az anyag meg a szerszámok szeretetét tanultam tőle.

Az arca töprengővé válik. Egy pillanatra csend lesz a szobában. Elkalandozik a szemem, végigsiklik a tárgyakon. A könyvtár

igazgatójának feje fölött apró fűrész és gyalu lóg a falon. Tóth Béla rámnéz:

— Az ifjabbik Tóthé volt valamikor. Neki vettem ezeket a kicsi szerszámokat.

— Igaz, hogy meg akarod írni az asztalosipar történetét?

Bólint.

— Regény lesz!

— ???

— Öreginasága végéig minden titkot megismer egy asztaloslegény, nemcsak az anyag titkait, de az embereket is. Ezekről akarok írni. Regény lesz belőle!

— A készülő könyvedben írod, hogy a szerszámnak olyan varázsa van az iparosra, hogy nem lehet szabadulni tőle. A szép szerszám kívántatja magát. Tudsz-e még a régi szerszámaidat báni?

A válasz: nagy nevetés.

— Tudok hát. Kézbe is fogom őket, ha csak az időm engedi. Mondd, te tudod, hogy a gyalu a legrégebbi szerszámok közül való? Mert onnan. Tízezer éve már kitalálták. Egy mai mérnöknek, lehet, hogy nem jutna eszébe ez a megoldás... A gyalu tökéletes szerszám.

— A szavak között pedig olyan rend van, mint a szerszámok között — ezt is te írtad...

— Én minden percemben használtam az asztalostudományt. Annak, hogy amit meg akartam írni, láttam először a vázát, a szerkezetét, meg az egészét is.

— És a gyalulás?

— A prózáíróknak is gyalulniuk kell!

— Elütöttem az ötven évet. Író vagy, József Attila-díjat kaptál. Abban a székben ülsz, melyben a nagy elődök ebben a házban. Elmondtal sok mindent sokaknak okulásul; mit kell még elmondanod?

— Szeretném, ha mindenki megértené, hogy az aranybánya benne van, csak kiaknázni tudja! Az embernek ki kell szabadulnia saját gubójából. Úgy kellene, hogy mindenkinek az lenne a foglalkozása, ami a hobbija is lehetne. Mit gondolsz, máttól van mostanában ez a barokcsmozgalom? Pótcselekvések ezek. Én azt mondom, hogy minden ember tehetséges, legfőleg az egész életében nem jön rá, hogy miben. Pedig az a legnagyobb öröm, ha valaki rájön arra, hogy ő azt a dolgot szépen és jól tudja csinálni!

— Beszélgetésünk elején mondtad, hogy ifjabb éveidben ez a fogalom alig mondott neked valamit, hogy társadalom...

— Most azt mondom: el kellene érni az egész társadalom nagykorúságát.

— Mi a legfontosabb az ember életében?

— Az enyémben az, hogy itthon érzem magam.

— Erről jut eszembe: sohasem fordult meg a fejedben, hogy felszedd a sátorfádat a Tisza partjáról; sokan mentek el innen.

— Soha.

— Magyarázat?

— Minek az? Ennek a városnak vonzása, levegője van; húsz éve vagyok könyvtáros, ismerem mindent és majdnem mindent... Igaz viszont, hogy Szegeden a nagy elődök miatt nehéz kenyér az íróság, mert Tömörkény és Móra után már nem lehet dadogni csak a dolgokról. Néhányan úgy gondolják, hogy nem is lehet az ő útjukat folytatni. Hát tényleg nem lehet manapság tömörkényül meg mórálul írni, másképpen kell, és bizony nem volna szégyen egy kicsikét jobban.

— Szóval, gyalulni kell...

— Ahogy mondd.

Petri Ferenc

Iszta Zoltán:

Anya

A portörölt marokra fogja.

Fegyverként fogja marokra; távolba néz.

Ilyenkor talán az a gondja: a portörölt minék a rongya, s az hova lett?

A szárnyas ifjúság elillant.

Búsítja, bántja, hogy elillant? No nem, dehogyan.

Letöröltet múlt percet és port. Az asztalra új terítőt bont, gyakorlottan.

Hervay Gizella:

Villamosban

Úl a villamosban a kisanya, rázkódik, tenyerével tartja nagy hasát, haja elkintott arcába hull, halántékán könyörögnek a kék erek, homlokáról a veríték lassan lefolyik.

Úl a villamosban a kisanya, két lány tenyere, karja megmerevedik, rázkódik, lába elnehezül, arcán májfolt-térkép: a világ. Fáradt házak omlanak össze szemében, benzinkutak felgyújtják magukat, foghíjas kapuk vigyorognak, lépcsőházak szédülnek, forognak körbe-körbe, erkélyek zuhannak, örült villamos sikolt...

Úl a sikoltásban a kisanya és mosolyog.

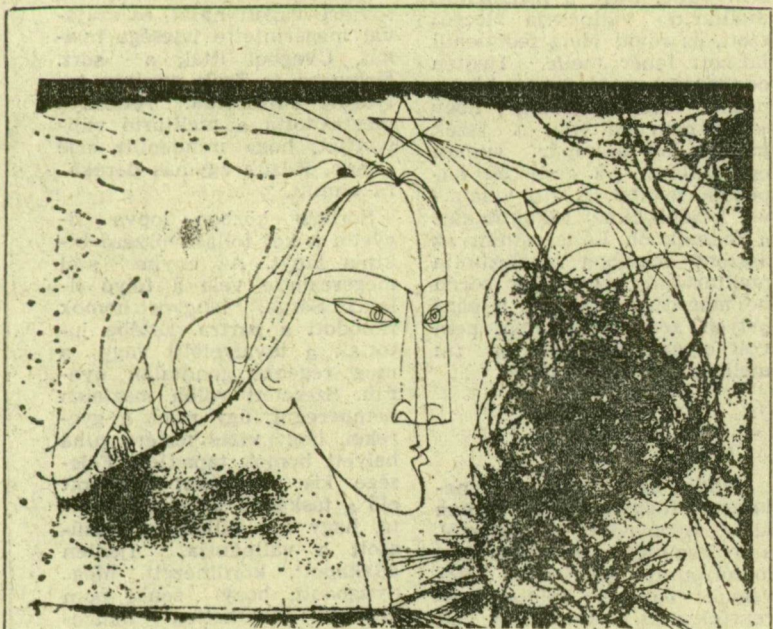
Töttös Gábor:

Ráolvasó

aki vak virágot lépett aki szelekkel csatázott aki tűztől mindig fázott

üljön a virág szájába üljön szelek kék karmára tüzek őrült paraszára

aki enyhe estre ébred akit szőlővirág fut be vérző sebét ne kötözze tó-csönd forradása szeme zöld ezüstje

HINCZ GYULA: BÉKE